

**Оцінка вразливості та заходи з
адаптації Коростенської громади
до зміни клімату.
Плани дій сталого енергетичного
розвитку та клімату.**

Що таке кліматична адаптація?

“ініціативи і заходи щодо зниження уразливості природних і людських систем до фактичних або очікуваних наслідків зміни клімату” (IPCC, 2018)

IPCC визначає процес адаптації до змін клімату як **"процес пристосування до зміни клімату"**

Цикл заходів з адаптації

- Підготовка основи для адаптації: збір даних, опитування.
- Оцінка ризиків та вразливостей до зміни клімату.
- Оцінка і відбір варіантів для адаптації – заходи з адаптації.
- Реалізація.
- Моніторинг та оцінка.

<https://climate-adapt.eea.europa.eu/knowledge/tools/urban-ast/step-0-0>

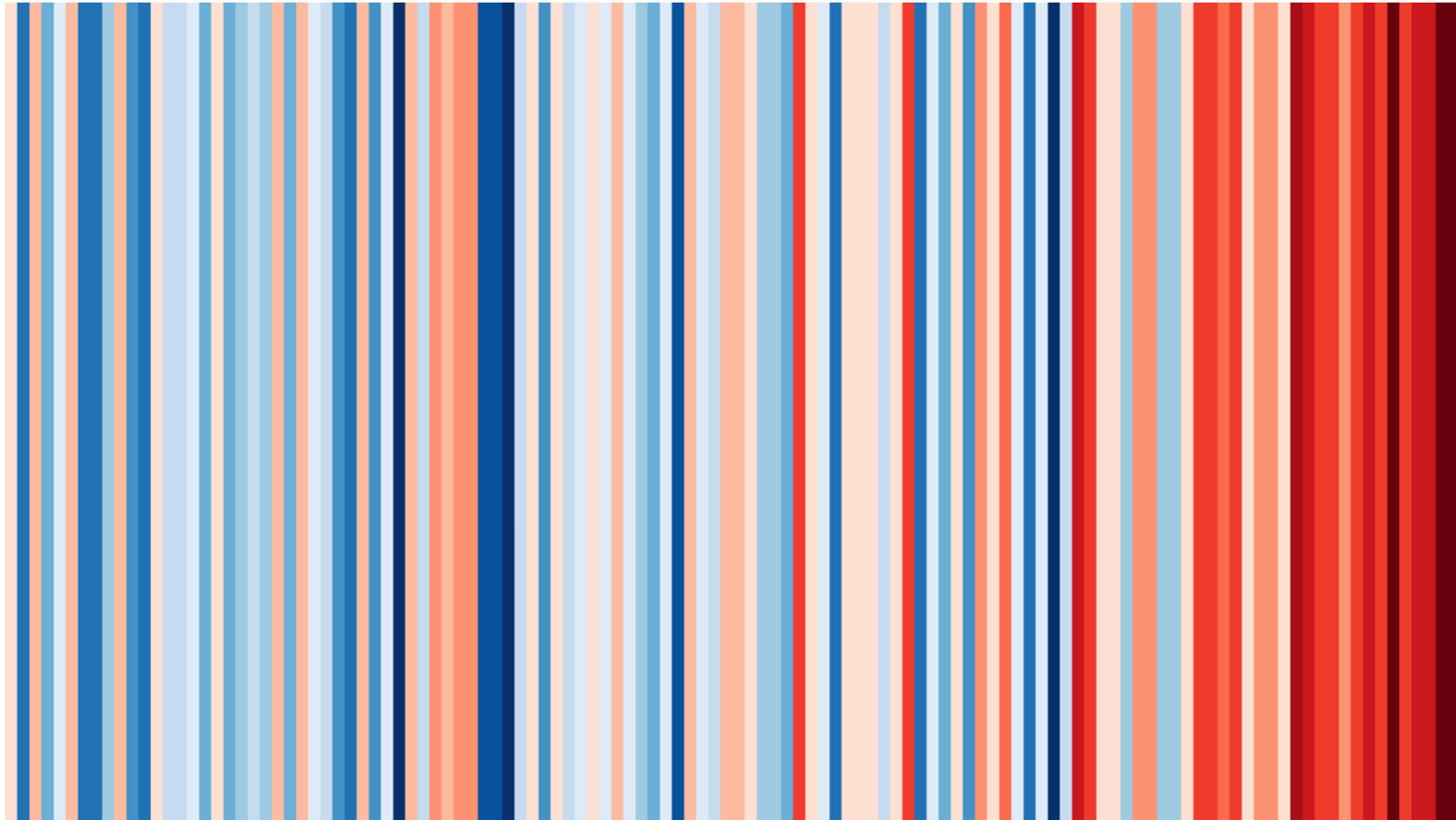
Зразок: Оцінка ризиків та вразливості до зміни клімату

Загроза	Імовірність виникнення	Вплив загрози	Очікувана зміна інтенсивності загрози	Очікувана зміна частоти загрози	Рівень чутливості сектору: низький (без виділення) середній високий	Поточний рівень вразливості	Вразливі групи населення
Екстремальна спека V3	висока	високий	зростання	зростання	вода відходи планування землекористування сільське та лісове господарство охорона здоров'я навколишнє середовище та біорізноманіття будівлі транспорт енергетика цивільний захист та надзвичайні ситуації туризм освіта інформаційно-комунікаційні технології	низький	люди похилого віку, діти, люди з хронічними захворюваннями, люди поважного віку, діти, інші
Екстремальний холод V0	низька	низький	середня	середня	транспорт охорона здоров'я будівлі енергетика сільське та лісове господарство НПС і біорізноманіття цивільний захист та надзвичайні ситуації інформаційно-комунікаційні технології	середній	люди з особливими потребами, люди з хронічними захворюваннями, люди поважного віку, домогосподарства з низьким рівнем доходу, безробітні та люди, що живуть в аварійному помешканні

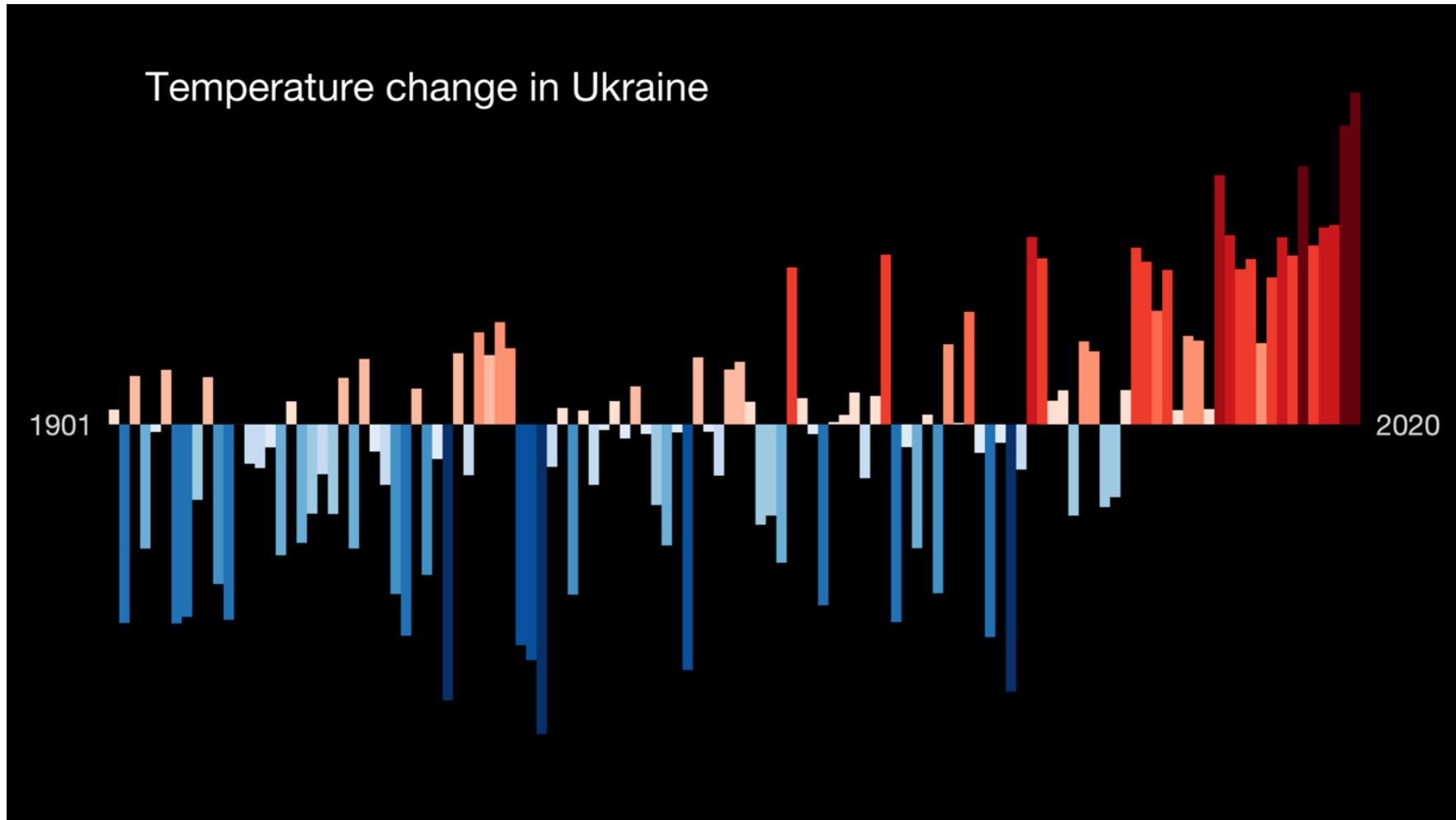
Зразок: Рекомендації щодо заходів з адаптації

№	Захід з адаптації	Сектор	Кліматичні ризики	Зацікавлені сторони та партнери	Джерела фінансування
1	Забезпечення безперервного доступу всіх споживачів до якісної питної води	Водні ресурси. Здоров'я. Будівлі. Цивільний захист та надзвичайні ситуації. Навколишнє середовище та <u>біорізноманіття</u>	Екстремальна спека Екстремальні опади Лісові пожежі Повені Підвищення рівня ґрунтових вод/річок	Мешканці міська рада. КП «Водоканал».	державний, міський бюджет, залучені та грантові кошти
2	Перехід до безпечного поводження з побутовими відходами	Поводження з відходами. Водні ресурси. Здоров'я	Екстремальна спека Зростання кількості інфекційних захворювань	Мешканці, виробничо-господарське підприємство, представники місцевого самоврядування, підприємці, Інспекція з благоустрою міста	державний, міський бюджет, залучені та грантові кошти
3	Створення мережі зелених зон	Навколишнє середовище та <u>біорізноманіття</u> . Водні ресурси. Здоров'я	Вразливість міських зелених зон. Екстремальна спека Екстремальні опади		державний, міський бюджет, залучені та грантові кошти
4	Адаптація наявної міської системи оповіщення населення	Цивільний захист та надзвичайні ситуації. Інформаційно-комунікаційні технології	Екстремальна спека Екстремальні опади Лісові пожежі Повені Вразливість міських зелених зон. Вразливість енергетичних систем міста	Мешканці, міська рада. ДСНС України ЗМІ	державний, міський бюджет, залучені та грантові кошти
5	Комплекс	Освіта	Екстремальна спека	Мешканці,	державний, міський

Україна

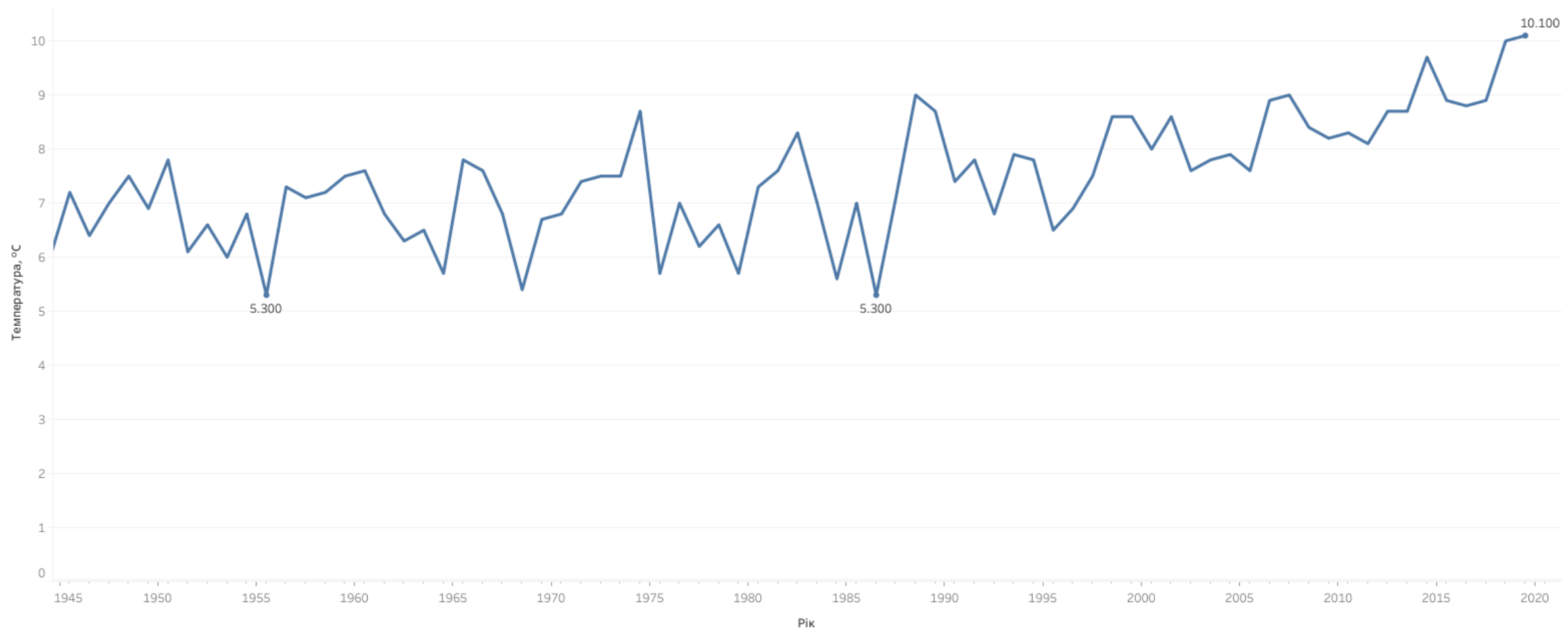

Зміна температур в Україні (1901-2020)

Клімат Коростень - рік

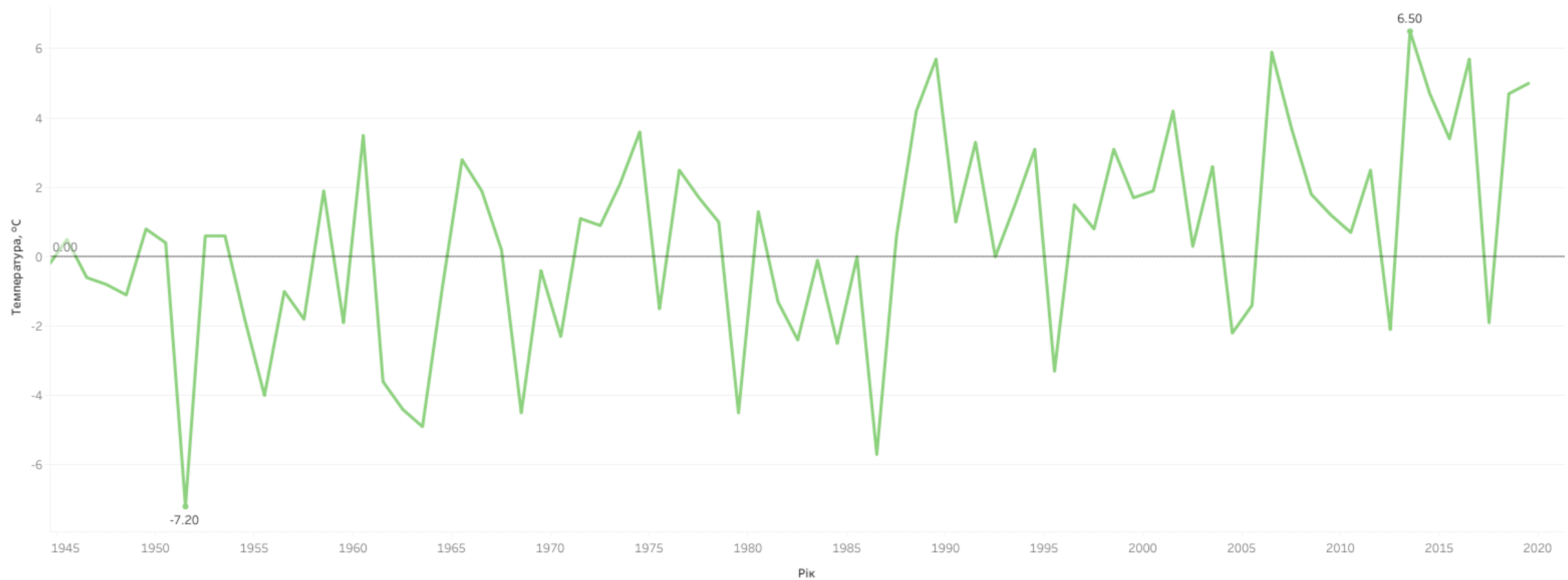
Середня річна температура

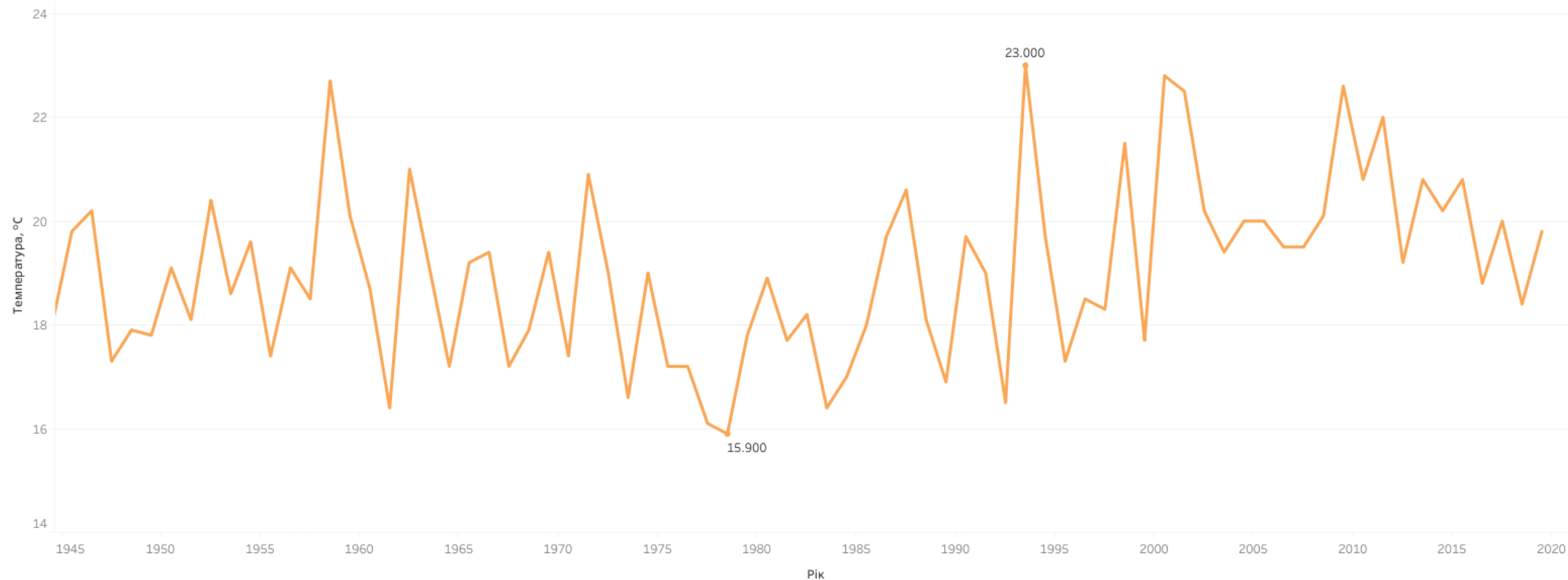
Клімат Коростень - березень

Середня температура повітря в березні

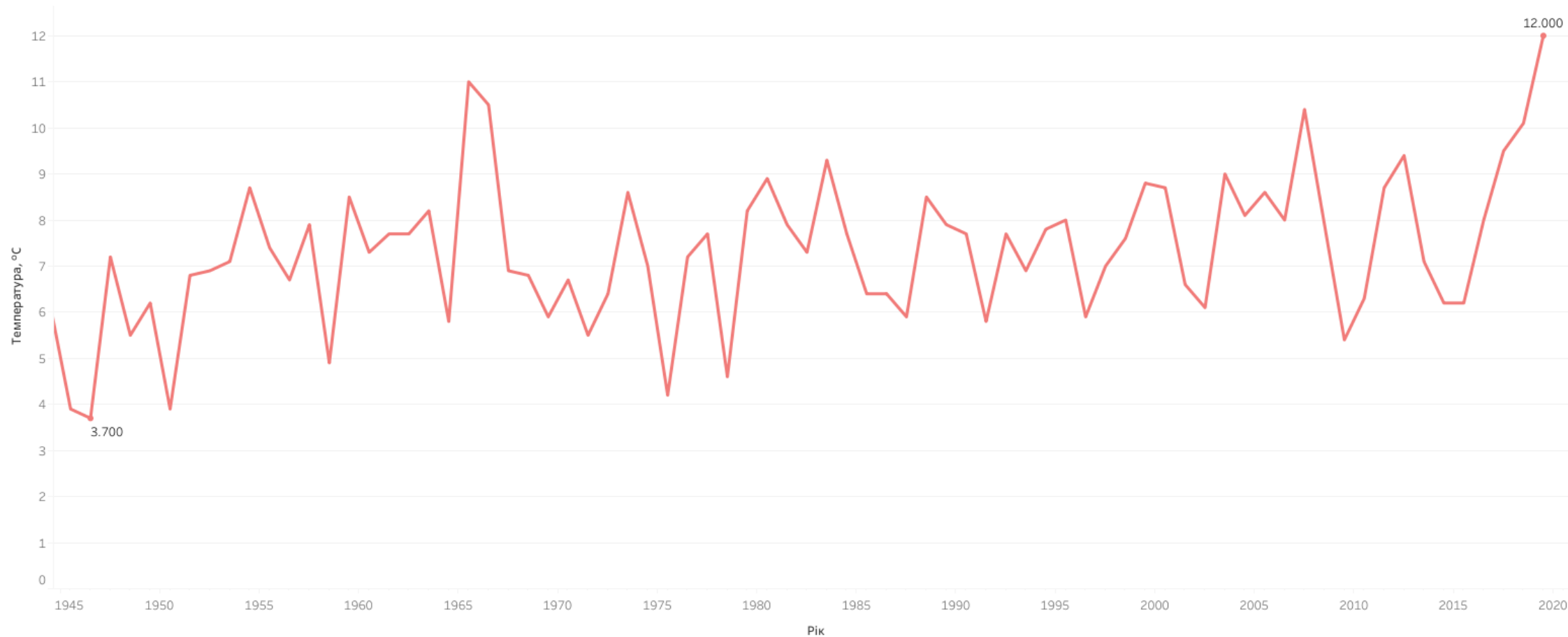
Клімат Коростень - липень

Середня температура повітря в липні

Клімат Коростень - жовтень

Середня температура повітря у жовтні

Типові кліматичні загрози (ПДСЕРК)

- Екстремальна спека.
- Екстремальний холод.
- Екстремальні опади.
- Повені.
- Підвищення рівня моря.
- Засухи.
- Шторми.
- Зсуви.
- Лісові пожежі.

Кліматичні загрози для інфраструктури населених пунктів

- стабільність водопостачання;
- стабільність енергопостачання;
- якість води;
- стан будівель;
- здоров'я мешканців.

На чому зосередитися:

- Ціль 1 Забезпечення безперервного доступу всіх споживачів до якісної питної води
- Ціль 2. Перехід до безпечного поводження з побутовими відходами
- Ціль 3. Збереження та розвиток природних територій (зелених зон)
- Ціль 4. Розвиток адаптованого сільського та лісового господарства
- Інформаційно-просвітницькі заходи
- Організаційні заходи широкого спрямування
- Будівельно-архітектурні заходи

Вода питна:

КП «Водоканал»

Загальна протяжність трубопроводів в системі водопостачання – 233,9 км

Загальна протяжність каналізаційних мереж – 203,0 км

Протяжність ветхих та аварійних мереж: водопостачання – 158,4 км; водовідведення – 115,3

КП «Грозинське»

Загальна протяжність трубопроводів в системі водопостачання – 7,9 + 2,0 (КП «Михайлівське») = 9,9 км

Загальна протяжність каналізаційних мереж – 4,4 + 3,1 (КП «Михайлівське» дві лінії 2,5 км і 620 м) = 7,5 км

Протяжність ветхих та аварійних мереж: водопостачання – 1,0 км

Сільський водопровід села Бехи - ?

Колодязі та свердловини

Вода питна:

Проблеми:

- незадовільний стан мереж (великі втрати води та її вторинне забруднення)
- забруднення водних об'єктів неочищеними та недостатньо очищеними комунально-побутовими та промисловими стічними водами;
- відсутні або неефективно працюючі очисні споруди каналізації, в тому числі зливової;
- погіршення стану децентралізованих джерел водопостачання індивідуального користування;
- зниження рівня води в колодязях та низька якість питної води.

Заходи з адаптації: вода питна

- Впровадження системи моніторингу якості води в криницях та свердловинах.
- Будівництво нових свердловин, пошук нових джерел водопостачання.
- Розвиток каналізаційних мереж та будівництво очисних споруд в с. Михайлівка, с. Грозине, с. Беги.
- Капітальний ремонт та реконструкції потребуючих ділянок.
- Розробка та впровадження системи моніторингу скидів виробничих стічних вод у міську каналізацію, у першу чергу за показниками якості.
- Збільшення потужності очисних споруд каналізації за рахунок їх реконструкції та впровадження сучасних технологій очистки стічних вод.
- Нарощування пропускної системи водовідведення, забезпечення резерву продуктивності міської каналізації для нового житлового будівництва;
- Перехід на дезінфекцію води з використанням гіпохлориду натрію – (Коростень).
- Розбудова мережі зливової каналізації.
- Перегляд тарифів на водопостачання та водовідведення виходячи з вартості реалізації комплексу заходів до 2030 року.

Адаптаційні заходи: водні об'єкти

Найбільша річка - Уж, 25 ставків, 2 з них – в оренді, 1 водосховище (с. Барди).

Проблеми:

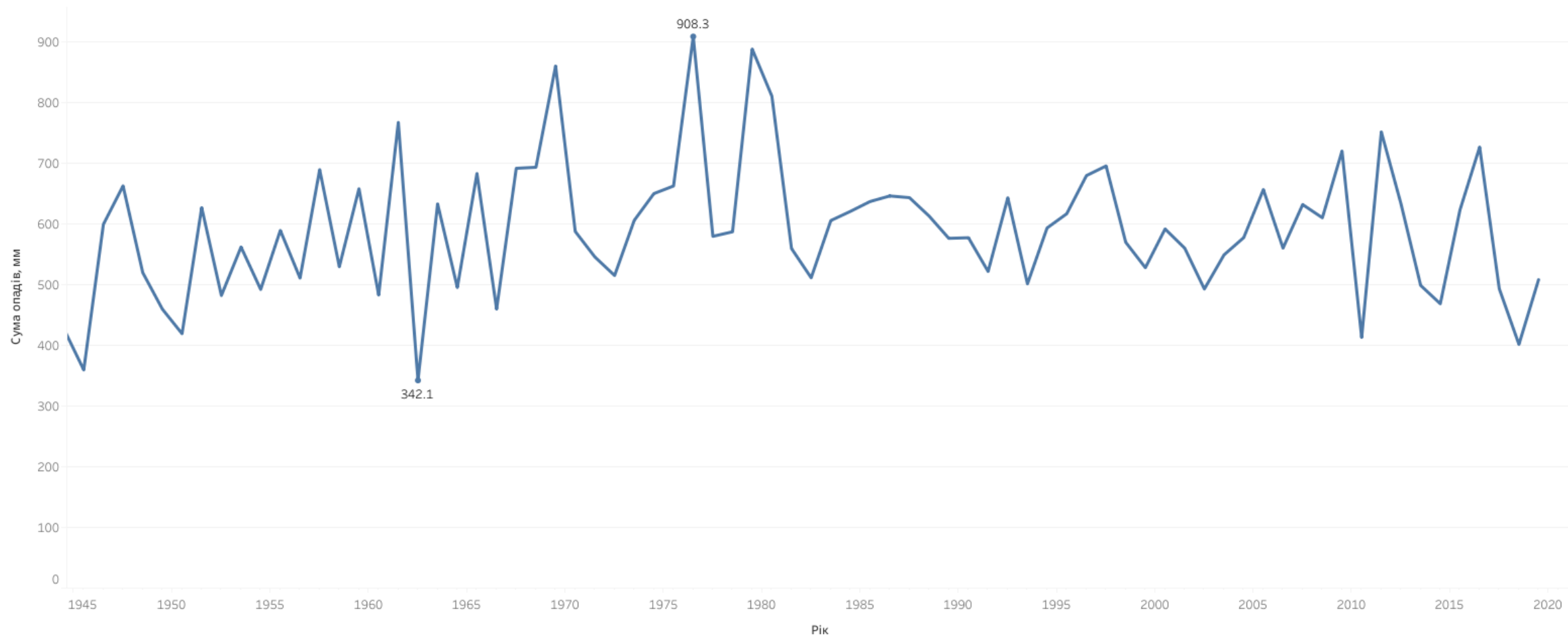
- замулення та обміління русла р. Уж та її притоків; погіршення показників якості води;
- стан водорегулюючих гідротехнічних споруд;
- належне очищення стоків міських очисних споруд, відсутність очистки зливових стоків.
- надмірне забруднення водних об'єктів хімічними речовинами внаслідок поверхневого стоку з сільськогосподарських угідь;
- захаращеність прибережних захисних смуг річок водних об'єктів звалищами ТПВ і будівельних відходів.

Заходи:

- паспортизація водних об'єктів та розробка заходів з їх оздоровлення;
- розчищення водних об'єктів, зокрема русла річки Уж;
- проведення перевірок суб'єктів господарювання з метою недопущення випадків потрапляння в них неочищених або недостатньо очищених стічних вод;
- + заходи зі слайду «вода питна»

Коростень. Опади

Середня річна сума опадів

Тверді побутові відходи:

- Вивезення налагоджено лише в м. Коростень та частково в селах Грозине та Михайлівка.
- В решті селах – вивозиться на стихійні сміттєзвалища у природних рельєфних утвореннях - балках, ярах, долинах річок.
- Відсутні спеціалізовані підприємства.
- Недостатня кількість спеціалізованої техніки.
- Полігон в Коростені переповнений та потребує реконструкції.
- Відсутні сміттєпереробного комплексу, працює лише 1 лінія сортування (2020).

Заходи з адаптації: ТПВ

- В Коростені завершити впровадження системи роздільного збору ТПВ з подальшим сортуванням з метою зменшення об'ємів вивозу та поховання відходів;
- В с. Грозине та с. Михайлівка – вдосконалити систему збору ТПВ із сортуванням.
- В інших населених пунктах - організувати процес збору та вивезення побутових відходів з одночасним впровадженням системи сортування.
- Створення полігонів ТПВ в населених пунктах громади.
- Модернізація та оновлення парку спецавтотранспорту та іншої техніки
- Ліквідація стихійних та традиційних сміттєзвалищ в громаді.
- Полігон ТПВ: розробка проекту закриття та рекультивації (разом із санацією) заповненої території існуючого звалища та реалізація проекту; розширення полігону у відповідності із санітарними та екологічними нормами.
- Будівництво сучасного сміттесортувального підприємства.
- Модернізація розробка та впровадження системи моніторингу та заходів екологічної безпеки на полігоні ТПВ.
- Підготовка та прийняття рішення про встановлення відповідних тарифів на збір, вивезення та утилізацію побутових відходів.

Сільське господарство

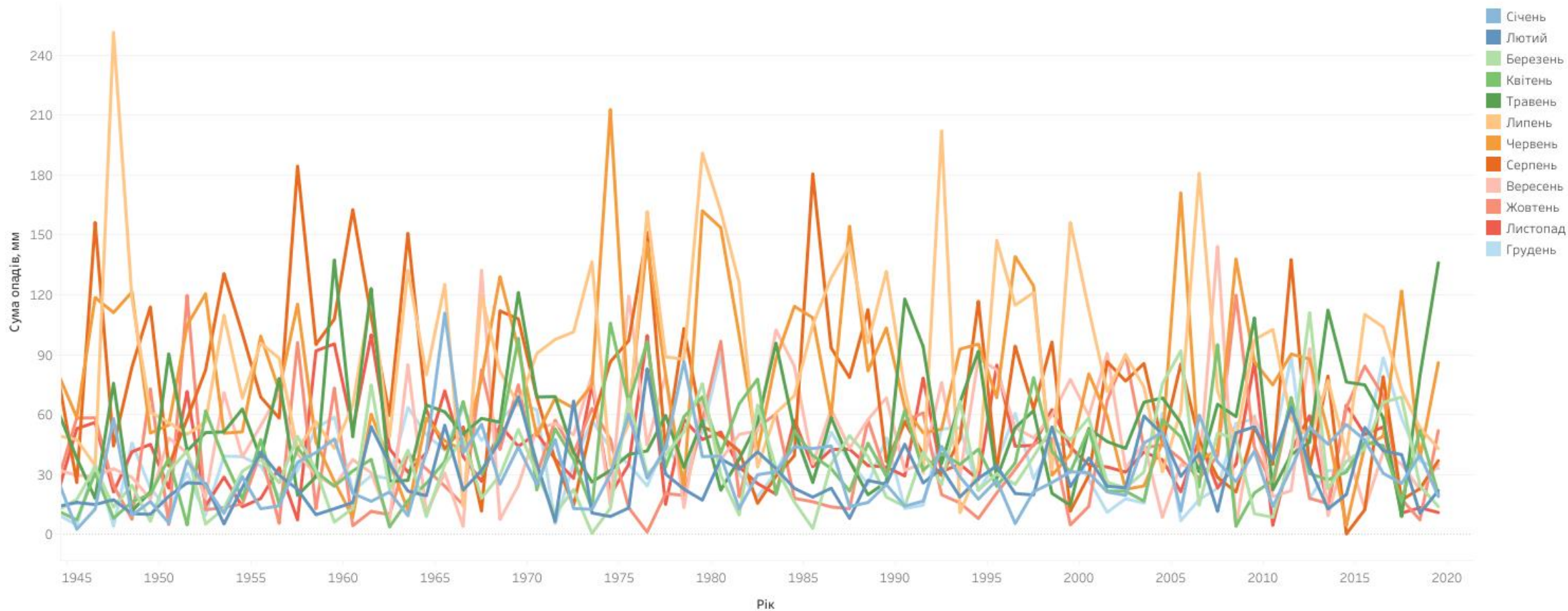
Назва показника	Площа, га	%
Всього землі:	80731,4700	
Сільськогосподарські землі, у тому числі:	43740,7155	54,18
рілля	32517,7248	40,3
багаторічні насадження	977,0467	1,8
сіножаті	2801,8578	1,2
пасовища	4056,8515	8,5

Сільське господарство: прогноз

- збільшення тривалості вегетативного періоду.
- Зміщення сезонів.
- Зменшення глибини промерзання ґрунту.
- Випадіння граду в нетипові місяці, що призводить до вимирання посівів.
- Нестача води та можливі потреби у зрошенні: зростання посух до 2030 року на 15-30%.
- Нерівномірність опадів.

Коростень. Опади

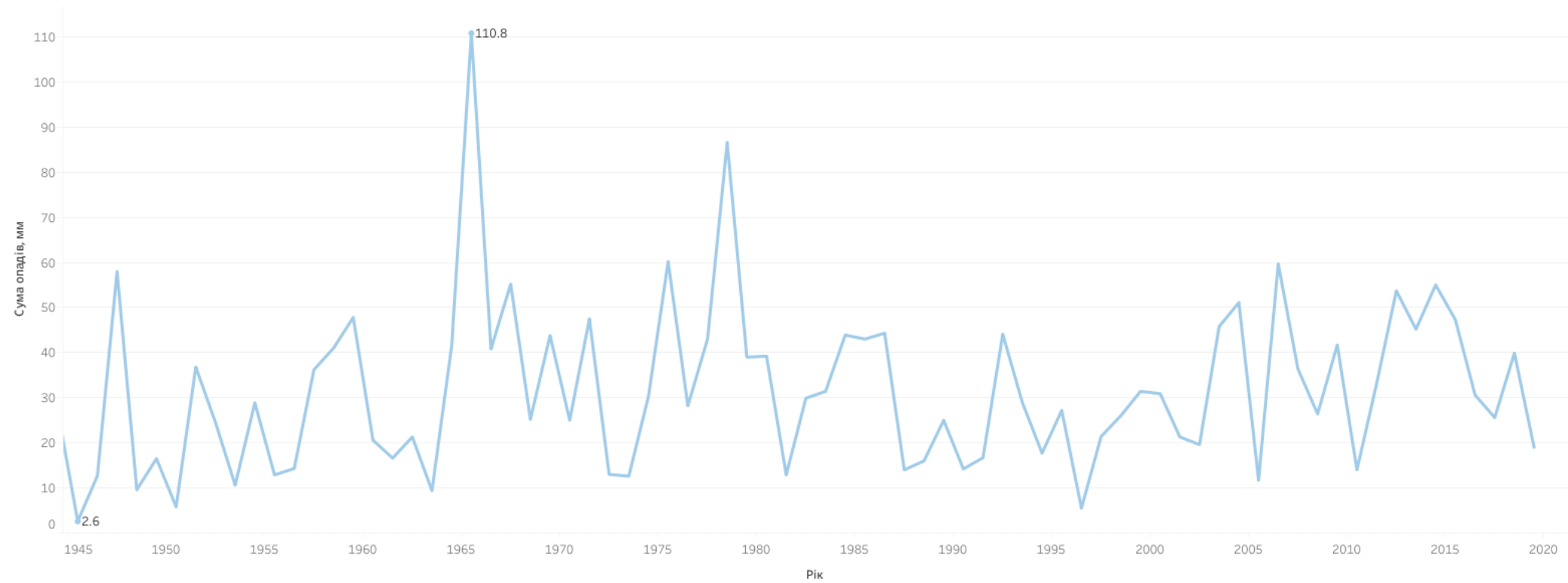
Середня сума опадів по місяцях з 1945 р. по 2020 р.

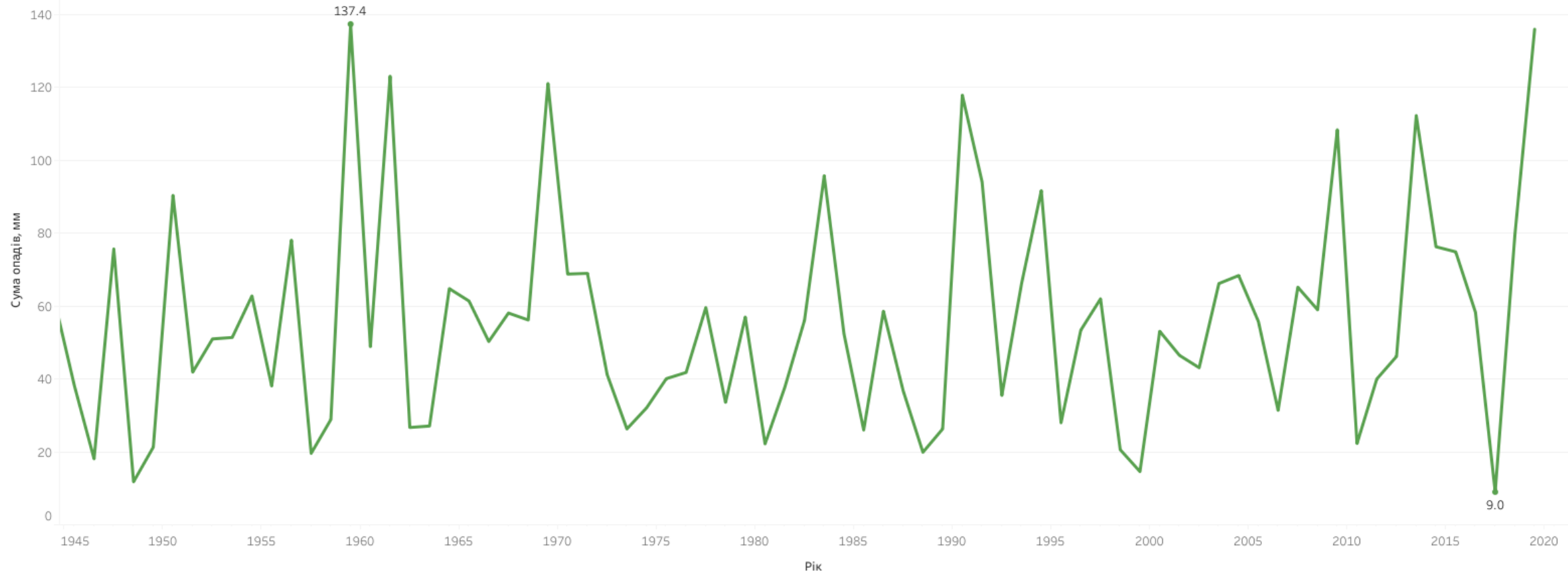
Коростень. Опади

Середня сума опадів у січні

Коростень. Опади

Середня сума опадів у травні

Заходи з адаптації: сільське господарство

- Популяризація страхування від нетипових природних явищ.
- Формування нової структури посівних площ; використання культур, стійких до кліматичних факторів.
- Зсування термінів стадій вирощування.
- Вибір культур, що вирощуються з врахуванням кліматичних змін (прогнозне зростання врожайності соняшника, ріпаку, ярого ячменю).
- Збільшення частки багаторічних трав у сівозміні.
- Застосовування ґрунтозберігаючих технологій землеробства, мульчування поверхні ґрунту, вирощування ґрунтопокривних культур (редька, гірчиця)
- Вирощування сидеральних культур (редька, гірчиця, конюшина, польові трави) для збагачення ґрунту біогенними речовинами, підвищення вологопоглинаючої здатності ґрунту, зв'язування CO₂ та сприяння утворенню гумусу, захист ґрунту від ерозії.
- Адаптація меліоративних систем до кліматичних змін (5 осушувальних систем, 8 ділянок гончарного дренажу).
- Розвиток агролісомеліоративні насаджень для запобігання водній та вітровій ерозії, захисту несприятливих кліматичних явищ.

Ліс

Назва показника	Площа, га	%
Всього землі:	80731,4700	
Землі лісогосподарського призначення, у тому числі:	21812,6362	27,02
лісові землі	20960,3806	
чагарники	4975,4979	

Заходи з адаптації: ліс

- Акцент на стійких мішаних лісах.
- Зруби та згарища мають бути заліснені максимально протягом двох років.
- В лісі має залишатися «стара» деревина, не проводиться тотальні чистки.
- Лісовідновлення здійснюється, в тому числі з відповідним цільовим вирощуванням:
  - водоохоронних насаджень на берегах річок, навколо озер, водоймищ, у зонах відводу каналів;
  - ґрунтозахисних насаджень у ярах, балках, на крутосхилах, луках, інших непридатних для використання в сільському господарстві землях, а також полезахисних лісових смуг;
  - захисних лісових насаджень у смугах відводу залізниць, автомобільних доріг тощо;
  - рекреаційно-оздоровчих насаджень у зелених зонах населених пунктів, промислових об'єктів та в місцях масового відпочинку і оздоровлення населення.
- Підбір порід для відновлення з врахуванням зростання температур, посух та нетипових шкідників.

Болота, торф

- Відкриті заболочені землі – 6,6% (5318,9859 га).
- Торф- кілька родовищ, загальною площею понад 2 тисячі гектарів.

Цінність:

- Стримують паводки.
- Фільтрують воду.
- Є акумулятором вуглецю та метану.
- Збереження видового різноманіття рослинного та тваринного світу.

Заходи:

- Природні болота є окремою цінністю та потребують охорони та збереження.
- Стимулювання видобуток торфу лише з деградованих земель
- Заборона на косіння водно-болотяної рослинності.

Пожежі

Дії:

- Оновлення/покращення технічного стану пожежних загонів.
- Формування протипожежних смуг.
- Контроль за дотриманням заборони випалювання рослинних решток.

Зелені зони

Формування в населених пунктах мережі зелених зон, які б:

- дозволяли пішоходам та велосипедистам переміщатися між усіма районами міста/села/між населеними пунктами використовуючи лише елементи зелених зон.
- Слугували басейнами накопичення зливових опадів для попередження затоплень і підтоплень.
- Збільшували рекреаційну ємність та привабливість виділених для цього зон.

Використання в якості насаджень місцеві культури, багаторічні, стійкі до посух.

Соціально-економічні заходи з адаптації:

- включення необхідних видатків в тарифи на комунальні послуги для повноцінної реалізації концепції «забруднювач платить».
- Інформування населення щодо можливості отримання компенсації в наслідок пошкодження здоров'я або майна під час або в наслідок виникнення стихійних метеорологічних явищ або негоди (підтоплення, буревії, урагани, зливи). Розробка дієвих алгоритмів надання такої допомоги відповідно до чинного законодавства України. Визначення чіткого переліку відповідальних осіб та їх контактів.
- Інформування населення про важливість добровільного страхування здоров'я та майна від ризиків що можуть настати в наслідок негоди (пошкодження автомобілів, будинків, іншого майна або здоров'я людини).

Адаптаційні заходи:

- Удосконалення системи оповіщення населення Державною службою надзвичайної ситуації з врахуванням можливості виникнення теплового стресу, а саме в прогностні періоди екстремальної спеки.
- Запровадження переведення станцій швидкої допомоги та пожежної охорони у стан підвищеної готовності в періоди сильної спеки;
- Створення спеціальної телефонної лінії, яка б працювала в періоди екстремальних погодних явищ, переважно в періоди високих температур.
- Створення комплексу просвітницької роботи з населенням про правила поведінки під час надмірної спеки та виникнення інших несприятливих метеорологічних явищ.

Адаптаційні заходи:

- облаштування питних фонтанів та зобов'язати власників закладів громадського харчування забезпечити доступ громадян до питної води та вбиральнь.
- Облаштування рамок прохолоди силами ДСНС в періоди високих температур.
- Забезпечення резервними (альтернативними/автономними) джерелами енергії організацій, що відносяться до елементів критичної інфраструктури (лікарні, системи водопостачання та водовідведення, системи оповіщення населення та обладнання зв'язку).
- Оновлення парку снігоочисної та спеціальної техніки з врахуванням прогнозного зростання кількості інтенсивних снігопадів для оперативного реагування.
- Превенція підтоплень.

Дякую!

Лящук Ольга

Тел.: +38 (050) 187 67 26

E-mail: olya.lyashchuk@ecoclubrivne.org

ecoclubrivne.org

За
підтримки:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

екодія
ecoaction.org.ua

ЕРАІУ

Ініціатива з розвитку екологічної
політики й адвокації в Україні

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Презентація створена за фінансової підтримки Федерального міністерства з охорони навколишнього середовища, збереження природи та ядерної безпеки Німеччини в рамках проекту Міжнародної Кліматичної Ініціативи (ІКІ) та Ініціативи з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні, що здійснюється Міжнародним фондом "Відродження" за фінансової підтримки Швеції. Думки, висновки чи рекомендації належать авторам цієї презентації і не обов'язково відображають погляди Уряду Швеції та Німеччини. Відповідальність за зміст презентації несе виключно ГО "Екоclub".